

Posudek oponenta na diplomovou práci

Lucie Kadrnožková *Test magického myšlení*. Katedra psychologie FFUK Praha, 2015.

Téma předložené práce je zajímavé a aktuální právě v době, kdy je mimořádně důležité tříbit způsob myšlení a vést ho k jeho disciplinované podobě. Záměrně používám výraz *disciplinované* a ne například logické, diskursivní nebo prostě „ne-magické“. Z autorčina textu vcelku „logicky“ vyplývá, že způsob našeho myšlení je širokospektrý a že i magické myšlení v něm má svoje místo. Jde o všem o to v jaké míře a podobě.

Teoretická část práce je věnovaná přehledu podob tzv. magického myšlení, jeho způsobů definování a názorů řady odborníků. Nechybí pohled ontogenetický, kulturní i psychopatologický. A tak se právě od psychopatologie (magické myšlení jako porucha např. u schizofrenního onemocnění nebo u OCD) můžeme v tématu posunout až k myšlení mýtopoetickému (s tím se můžeme setkat u Levi-Strausse a u nás např. v podání teologa Lud'ka Brože) a k názorům o typech myšlení ve vědě a v umění (Benedetto Croce, Paul Valery, aj.).

Autorka nakonec pragmaticky pracuje s širokým chápáním magického myšlení. Na str. 40 píše, že „za magické myšlení považujeme ty kognitivní procesy, které jsou založeny na víře v kauzalitu jevů, u kterých se tato příčinnost nedá reálně nalézt a ověřit...“. To samo o sobě se mně ještě nezdá dostatečné, protože i významní vědci (kteří jinak ostře hájí potřebu racionálně podloženého myšlení) jsou schopní se vyjádřit jednoznačně o příčinách některých podivných úkazů (např. obrazce v obilí apod.), aniž by byli schopní tuto příčinu ověřit a vědecky obhájit (s nutnou potřebou jev měřit a opakovat). Ale to jistě nebudeme označovat za rudimenty myšlení magického. Autorka na jiném místě (str. 16) do magického myšlení zahrnuje víru v magii a odvolávání se na „nadpřirozeno“. To je hned určitější vymezení, i když je okamžitě nutné se vypořádat s otázkou

náboženství, které s „nadpřirozenem“ (přirozeně) pracuje. Opět dodávám, že autorka si uvědomuje mimořádnou šíři tématu a nutnost ustát jistou míru nejednoznačnosti při výkladu. Tím už odkazuji na jednu z dalších zajímavých kapitol práce, na vztah magického myšlení a charakteristik osobnosti. Na str. 45 autorka odkazuje na studie naznačující, že míra tolerance k nejednoznačnosti a magického myšlení koreluje spíše negativně. Zajímalo by mě zde, jak byla ona míra k nejednoznačnosti měřena. Pěkná je také autorčina poznámka na str. 46, že magické myšlení může člověku ponechávat iluzi kontroly a může tedy být vnímáno jako adaptačně prospěšné. Jen si říkám, že to předpokládá, že umíme dostatečně jasně definovat, co je a co není u daného člověka magické myšlení a tedy že potom můžeme tvrdit, že jde pouze o iluzi kontroly na denním a ne o ten druh iluze, spočívající na obtížně prohlédnutelné multikauzalitě života ...

Autorka dále zřehledňuje řadu dotazníkových metod zaměřených na magické myšlení, resp. na podoby myšlení tomu magickému podobné (viz. kapitola 8).

Na základě toho všeho autorka dospívá k rozhodnutí vytvořit nový dotazník magického myšlení, který by zohlednil co možná nejvíce definičních úskalí. V úvodu empirické části konstatuje, že v českých podmínkách není dostupná testová metoda měřící úroveň magického myšlení u dospělé populace a „Z těchto důvodů mi přišlo přínosné vytvořit testovou metodu, která by se zabývala magickým myšlením, a jež by byla použitelná v českých podmínkách pro dospělou neklinickou populaci“ (59). Výraz „mi přišlo přínosné“ považuji za málo šťastný. V čem je to přínosné a jak taková metoda může pomáhat v psychodiagnostické praxi? Vztah k praxi je zde podle mě nutný, protože vývoj takové metody představuje veliké úsilí (které autorka vyvinula!) a je třeba, aby mělo jasný smysl.

Následující část je právě ukázkou toho, co znamená psychometricky dobře vytvořit a ověřit novou metodu. Autorka si počíná velmi zdatně a je ji třeba pochválit za metodologicky kvalitní práci. Zamýšlení a nakonec vytvořená Test magického myšlení (Test MM) je postaven na první verzi, která vznikla v roce

2011 (str. 66). Více se autorka o tom nezmiňuje, žádnou referenci nenabízí a tak není z textu jasné, že ona byla autorem oné první verze, ani jak vznikala. Jen víme, že proběhla nějaké práce na rozšiřování či úprava položek, ale opět chybí informace, jak byly položky generované k jejich závěrečné podoby a počtu třiatřiceti (viz příloha, str. 112). Jako čtenář tedy pouze předpokládám, že některé položky byly převzaté (a event. upravené) z jiných metod (probíraných v kap. 8). Jak to tedy je a jak to chápat?

Jinak ještě konstatuji, že práce je psaná velmi dobrým stylem, přímo ukázkově pracuje s literárními zdroji, kterých je až neběžné množství.

Závěr: předložená práce splňuje všechny požadavky kladené na práci diplomovou. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

Praha, 4.1. 2016

Jiří Šípek